

שנולד ביו"ט והריהו אסור עד שיתירוהו, ואח"כ התירו מומחה. וכן נפקא מינה לפירות יבשים שירדו עליהם גשמים בשבת ותפחו ושוב זרחה עליהם השמש ויבשו.

(עוד בענין פירות שהעלם לגג ליבש – ע' בשבת מה).

וכל זה בדבר שגמרו בידי שמים ואין ביד האדם לתקנו, אבל דבר שגמרו בידי אדם – שבידו לתקנו בו ביום – גם אם נדחה בינתים, ודאי אינו מוקצה. כגון פולים ועדשים שמבשלם ביו"ט ונדחו מאכילה ושוב חוזרים ונראים. [והוא הדין בכניסת שבת; כגון קדירה מרותחת בין השמשות שאינה ראויה לשימוש עד שתתקרר].

א. מבואר בתוס' ועוד, שהספק בגמרא הוא לענין אכילה, אבל לענין טלטול אין צד שיהא מוקצה לחצי שבת.

ב. היות ולא הוכרעה השאלה בגמרא, נוקטים כלשנא בתרא לקולא בדרבנן שאין מוקצה לחצי שבת, כל שהיה ראוי בין השמשות (עפ"י רשב"א בחדושי ובתשובה (ח"ג רסח), רא"ש, ר"ן, ריא"ז ועוד. וע' בספר חדושים ובאורים שצדד בדעת רש"י שלהלכה יש מוקצה לחצי שבת).

ג. מדברי תוס' ישנים (המובא במהרש"א) נראה שבמקום דיחוי גמור, שאינו יושב ומצפה מתי יהא ראוי, לכולי עלמא יש מוקצה לחצי שבת. ויש חולקים, כנ"ל.

ד. נחלקו הדעות בפת שאפאה נכרי בשבת בשביל נכרים, האם מותרת לישראל בשבת אם לאו, שאעפ"י שבכניסת השבת לא נאפה אלא היה קמח או עיסה – אפשר שאין זה מוקצה כי גמרו בידי אדם (רא"ש בסוף הפרק). וי"א שאין זה 'גמרו בידי אדם' מפני שעדיין לא התחילה בו המלאכה (תפארת שמואל – בדעת ראבי"ה ור"י).

ה. כבסים שתלאם לייבוש והיו רטובים בכניסת שבת, אם היה בטוח שיתייבשו במשך השבת – הרי זה כ'גמרו בידי אדם' ומותר. אך אם לא תלאן אלא שכחם לגמרי, אעפ"י שראויים להתייבש בשבת – מוקצים הם ואסורים בטלטול. וכן הדין כשנשארו במכונת ייבוש ושכחם או שסבר שלא יצטרך להם בשבת. וה"ה אם הכניס בגדים למכונה מופעלת בכניסת השבת, הואיל ואסור הדבר – הו"ל מוקצה (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ה כא, י; כב, כו לח).

ו. יש אוסרים כל שהיו רטובים בין השמשות אפילו אם תלאם ליבוש [מלבד בבגדים סינטטיים ששרייתם במים בשבת מותרת ואינם 'מוקצה' כשהם רטובים] (עפ"י שמירת שבת כהלכתה טו, יז; כב, כג [וע"ש בהערה כ שהקשה הלא זהו 'גמרו בידי אדם' ומ"ט אסור]).

ז. פמוטות שיש בהן נרות דולקות, אעפ"י שודאי יכבו במשך השבת אסורות בטלטול ואין זה כ'גמרו בידי אדם' מפני שרצונו בכניסת שבת במצבם זה של דחייה (ע' רעט, ב בבאה"ל; ש"כ כב, יא-ג).

דף כז

השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מזמו – נתבאר בבכורות כח.

גרימת מום לבכור – בבכורות לג.

- נח. א. בהמה שמתה בשבת או ביום טוב – האם מותרת בטלטול? כיצד הדין בבהמת המוקדשים?
 ב. חלה שנשמאת – האם מותרת בטלטול ביום טוב?

שאלות ותשובות לסיכום מסכת ביצה

א. בהמת חולין שמתה בשבת; רבי יהודה אומר: אסורה מפני שהיתה מוקצית בין השמשות ונתקצתה לכל היום. וכן הדין ביום טוב [כמבואר במשנתנו. ואעפ"י שהיתה ראויה לאדם בין השמשות – מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. עפ"י גמרא לעיל ו: ועתוס' שם]. ורבי שמעון מתיר להאכילה לכלבים, דלית ליה מוקצה. נחלקו אמוראים בדעת רבא, האם מתיר רבי שמעון גם כשהיתה הבהמה בריאה בין השמשות (מר ב"ר יוסף) או רק אם היתה מסוכנת התיר, אבל בבריאה שלא העלה על דעתו שתמות – אסור (מר בר אמירא). יש גורסים [וכן הגרסה לפנינו 'במסוכנת ודברי הכל', ודלא כרש"י] שבמסוכנת מודה רבי יהודה שמותרת, לא נחלקו אלא בחולה (עפ"י רבנו חננאל; רי"ף; רי"ד; העיטור). להלכה כתבו הרי"ף והרא"ש שאם היתה מסוכנת מותרת, ומשמע שבבריאה אסור. וכן פסקו הרמב"ם (יו"ט ב,טו) והאור-זרוע והרשב"א ועוד. ואילו הרי"א"ו סתם להתיר. ובשלחן ערוך (תק"ח,ו) אסר ביום טוב כל שלא היתה מסוכנת בכניסת היום, אפילו היתה חולה. ואילו בשבת נקט (שכ"ד,ז) להתיר אפילו היתה בריאה אתמול [שבשבת קיי"ל כר"ש וביום טוב כרבי יהודה]. ויש מהאחרונים שמסתפקים לאסור בבריאה לגמרי (עפ"י משנ"ב שם, מא"ר והגר"א. וע' בבאה"ל תק"ח,ו שהב"ח נקט כדעת כמה ראשונים לאסור ביו"ט אפילו במסוכנת, אבל אין כן דעת שאר אחרונים).

בהמת קדשים שמתה – הכל מודים שאסורה, שאינה ראויה לכלום אלא טעונה קבורה (ואף אם פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, הלא אין פודים בשבת וביו"ט. רש"י). ואפילו היתה מסוכנת בין השמשות [או שמתה אתמול].

ב. חלה שנטמאת – לא יזינה ממקומה ביום טוב (שאי אפשר לשרפה, שאין שורפים תרומה וחלה טמאה ביו"ט. ואף ליתנה לפני בהמה לאכילה אי אפשר – אם משום שזהו כשריפה (רש"י) אם משום שאף בחול אסור כי טעונה שריפה דוקא. תוס' ועוד).

תרומה טהורה בזמן הזה, כגון חטים של מצה שמורה שלא באו עליהן משקים – יש מי שהורה התר להאכילה לבעלי חיים של כהנים בשבת. וצריך עיון הלא לכאורה יש לאסרה מטעם מוקצה (עפ"י הר צבי. ובשמירת שבת כהלכתה (פרק כ הערה ק) נשאר בצ"ע מדוע אסור לטלטלה והלא ראויה להינתן לבהמה).

דפים כז – כח

נט. א. המנאה על הבהמה ולקחת בשר ביום טוב, כיצד?

ב. האם מותר לשקול בשר ביום טוב?

א. תנן: אין נמנים על הבהמה לכתחילה ביום טוב. ופירש שמואל: אין פוסקים דמים, שהרי מקח וממכר אסור בשבת וביו"ט. כיצד עושה – אמר רב: מביא הטבח שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו ואומר לקונים: זו כזו, ולמחר שמים את הנותרת.

וכן שנו: הבא להשתתף עם חברו בבהמה, לא יזכיר דמים אלא אומר לו 'הריני עמך למחצה / לשליש / לרביע'.

וכן הדין בלוקח בשר מן הטבח (אפילו יודע מקחה, או ששם אותה על ידי בהמה אחרת כנ"ל. מפרשים) – לא יזכיר דמים, כגון שקול לי בדינר בשר, אלא יאמר לו תן לי נתח / מנה מסוימת, כפי הנהוג לכנותה באותו מקום. והמוכר שוחט ומחלק בין הלוקחים (משנה וגמרא כח-כט).

ומחלק ללא עשיית פייס (רמב"ם יו"ט ד,כ; רשב"א; או"ח תקיז).